

DEÁK FERENC EMLÉKÉV
(1803–2003)

DEÁK FERENC KOPORSÓJÁNÁL

Részlet

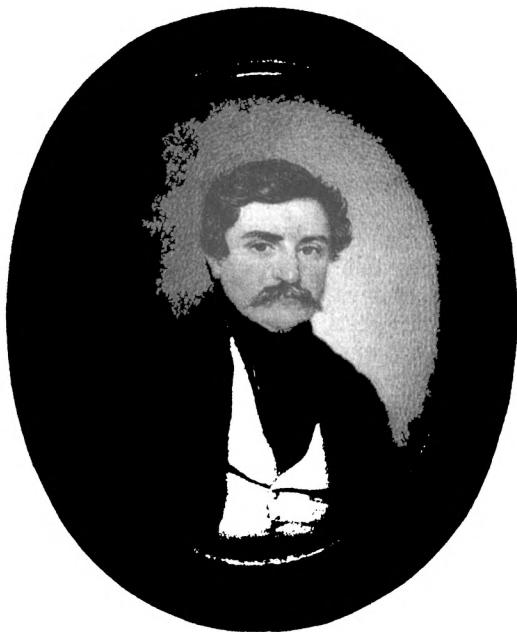
ASBÓTH JÁNOS

Kit nevezhetnénk idegennek hozzá hasonlót? Vissza kellene mennünk a Cincinnatusok és Catók korába. Az egyszerűségnek magasztosságában csak az antik-világ teremtett hozzá hasonlókat. Hír, népszerűség, hatalom, fejedelmi kegy özönnel áradt reá. S távol tartott magától mindent, a mi személyes felemeléshez hasonlíthatott volna. Nem bírt reá csákkal semmi mindabból, a mit sovár vágygyal kerget annyi halandó. Gondját, izgalmait, fáradozását nem vették igénybe személyes ügyei soha. Mint a hogyan lemondtak a világról, kincsről, családi boldogságról, mindenről, mult időknek ihletett férfiai, hogy annál teljesebben szentelhessék magukat nagy missiónak, úgy ő is egyedül nemzetének élt, egész az eszményig tett eleget annak a követelésnek, hogy a ki a nagyság utjaira lép, annak maga mögött kell hagyni minden egyebet, a miben a többi halandó vágyainak kielégítését keresi. És ez több, mint az, a mit annyian és annyiszor bámultak benne, hogy kitüntetés, magas állást, jutalmat nem fogadott el soha. Mert kitüntetésre nem fog vágyódni, a ki a kitünőséget keresi, a nagy állás terheit és gondjait minek keresné, a ki bírhatja a hatalmat a nélkül is, és minő jutalom nem törpülne értéktelenné a nagy tettek tudatában rejlő jutalom mellett?

E mellett hajszálnyra nem tért el meggyőződésétől soha. A mi nem azt teszi, hogy meggyőződése nem változott soha, hanem ennél többet tesz.

Az utóbbi ötven év alatt Magyarország középkori jellegű, agoniába sülyedt országból az ujkori állam- és culturélet színvonalára emelkedett. A nagyszerű átalakulási processusban a nagy férfiak egész sora lépett váltakozva előtérbe. De csupán csak ő állott és dolgozott szakadatlanul, és ő volt az előtérben a döntő pillanatban.

Zalában, *Söjtörön* született 1803. oct. 17-én. Kőszeg, Pápa, Keszthely, Győrnek tanintézetei mindenkor büszkék lesznek, hogy azokban nevelkedett.

Egy-két év a megyei szolgálatban elég volt arra, hogy a megye bizalommal és reménnyel küldje át az országgyűlésre. Itten rövid idő alatt a reform-mozgalom legtiszteltebb vezérévé emelkedett. Az ő higgadt vezetésében megnyugodtak azok is, a kik aggodalommal tekintették a reform más vezetőinek működését. Elmaradását calamitásnak tekintette minden párt, midőn a követi állást el nem fogadta választóinak meggyőződésével ellenkező utasítási miatt. És talán csak távollétében nyerhettek túlsúlyt a tulzás elemei.

Távollétét betegség is hosszabbította. Messzire fejlődtek az események, midőn ismét megjelenhetett szinterükön. És ekkor már az új alkotmány alapján, az új miniszteriumban mint igazságügyér jelent meg. A közvélemény jelöltje volt ez állásra ő, a kinek auspiciumai alatt létesült az Európa-szerte elismeréssel fogadott büntető javaslat, ő a kinek ajkairól a közvélemény szájába ment át e mondás: „Ha szabadok akarunk lenni, legyünk igazságosak.”

De ha engedett is a közvélemény kijelölésének, tovább fejlődtek már az események, semhogy végzetes fordulatokat meggátolhatta volna. A meddig a

kabinetben maradt, legalább a törvényesség körén nem ment túl a mozgalom. Midőn e határokon belül tartható nem volt többé, visszavonult.

De a végzetserű katastropha után, a nemzet néma szenvedésében mutatta meg Deák egyéniségének egész súlyát.

Azt mondják, hogy *Széchenyi* eszméje volt, hogy *Deák* falusi jószágáról Pestre tegye át lakását, s itt központját képezze a hazafias törekvéseknek. Tény, hogy birtokának megvétele által *Széchenyi* tette ezt lehetségessé. Azontul az ő szállásán folytatott magán-társalgásokban jelentkezett a nemzeti élet lüktetése. Itt szerveződött a passiv ellentállás rendszere, itt volt központja. Mint gyakorlati politikus, bár nem áldozott fel a népszerűségnek soha semmit, ismerte a népszerűségnek mint pozitív hatalomnak becsét, és modorának természetes egyszerűségével, változatlan szívélyességével, a mindenki iránt közlékeny bizalmasság jellegével, személye körül csoportosítani tudta a legszétágazóbb nézeteket és egyéniségeket.

És ezért 1861-ki első felirata a nemzet általános meggyőződését tolmácsolta. Az ország jogait szóval és tollal védelmezte azután minden támadás ellen döntő eredménnyel.

De ha a nemzet kebelén belül a jogi kérdés iránt eltérés nem volt is, volt a politikai kérdés iránt.

És itten ismét *Deák* volt az egyetlen férfiú, a ki elég bátor volt arra, hogy a nemzettel a helyes politikát fogadtassa el. Így állott ő előtérben a nagy átalakulás döntő pillanatában.

Igy építette fel újra *Deák Ferencz* a magyar alkotmányt, sőt magát a magyar hazát romjaiból; így állította helyre azt, a mi már roskadozott, és tovább fejlesztette s betetőzte az alkotmányosságot.